

קט:י

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

מסורת הש"ס

עין משפט
נר מצוה

ל א ב מ"י פ"ה מ"ה ח"ת
הכלה ח סנה שני י
טושי' ד"ר ר' רמ' סני'
ס' ונר' אלס' קושני' ס'ה
ד' רמ' :

רבינו גרשום

והא קמביעא ליה למשה.
אם נטולת חלק בכורה
אם לא והואיל רמב"ם
הוא הרי ידע דודאי נטולת
הוא לא אצטרך קשיא
לכא דאמר ארץ ישראל
מחוקקת היא. ומשני לעולם
מחוקקת היא ורק קשיא
לך מאי קא בייעא ליה.
היא גופה קא בייעא
ליה כי מחוקקת היא
כי רבי' נטולת חלק
בכורה לא לא וכו'.
בכורה דכתיב ונחית אותה
לכם מורשה אני י' דאמר
לכו ליורתי מצרים ומשום
הכי מספקא ליה האי
דאמר ר' רמב"ם וישראל
היא לכל מאבותיהם משום
ולא לבניהם ונטולת חלק
בכורה (ולא לבניהם) א'
לכא ה' קאמר מורשה
משמע אתם מורשיהן אותה
לבניהם דנטולת חלק
שנים אבל אתם אין יורשיהן
אותה משום דמכר ישרא'
מרים משום דמספקא ליה
א' אמרי' הכי א' הכי קא
(נפשינו) (נפשונו) ל' ב' ד'
של משה תריווה ידועה
היא לכל מאבותיהם ונטולת
ה' פי' שנים דכר' מחוקקת
היא לכל מאבותיהם אבל
מורשיהן אותה אותה לבניהם
ואין אתם יורשיהן אותה.
והיינו דקאמר בנא' לישנא
מורשה כלומר תריווה
ולא לרש' : ומתבאר ואינו
יורשין מה מתבאר. כלומר
שביאנו על עצמם שלא
יבטלו לארץ אלא בניהם
ולא נהנונו לך : אמר
עוד לפני משה ואלא
אמר להם כלום וכו'.
אם שהיה רמב"ם לא
היה יורש ליהודים להן
כל שכן אידן ומאי קא
בעין קמביעא חו' אלא
רמב"ם. הפך את המקרא
הקדש המאוחר דרוש
ותועמדה לפני העדה ולפני
הנשיאים ולפני אלעזר
הכהן ולפני משה : מ'
סבר. י' ואשיה' חולקין
בכור תלמיד במקום הרב.
ורשאי' לתלמיד חולקין
אפי' במקום הרב ואבא
מן סבר אין חולקין אלא
למשה שאילו הלכו ועמדו
ביום לפני משה לידע מה
משה חלק : והא' דפליג
ליה רביה יקרא. וסבכדו
ונישאו בכור חולקין : שלמי
שעה דר' כלומר המהני
עד שנוטנה שעה טובה
לדבר בשעה שחוקק משה
בכור אנו נחשבין גירש
בכור דאמרין בריש מירקין
כיון דלענין ייבום בן
ובת בן חרדי ינטול לענין
נחלה נמי בן ובת ב'
הרדי ליהוה. ואי לא דרבי
במאן דלית לאביו יורש
תלמידים אנו ותבטא היא
וה' דרשנייה ה'. שהיו
יורשתי דרשו רב במקום
בן אהרן יורשת מירקא
ובטל לא היו לו ממל
ראם ור' ירמיה' : והתניא
אמר כלומר דאית ברייתא
דאמר שאלמלי היה בת
לא דברנו : ספי מיין
בת. והא' ברייתא לאו
דקא' דהנהו נטייהו בנות
הוה : שאפי' היה לאביו בנות
לבן מהן בתו לא דברנו שהיו יורשין שבת הבן קדמת לנו היינו קאמר דרשנייה היו שהיו יורשין דרשו : בן לא נישאת פחותה ממי שנה : שהמתניו להגון להם :

(א) ונחל' ל' ר' י' וכו' : (ב) וכו' :
(ג) וכו' : (ד) וכו' : (ה) וכו' :
(ו) וכו' : (ז) וכו' : (ח) וכו' :
(ט) וכו' : (י) וכו' : (יא) וכו' :
(יב) וכו' : (יג) וכו' : (יד) וכו' :
(טו) וכו' : (טז) וכו' : (יז) וכו' :
(יח) וכו' : (יט) וכו' : (כ) וכו' :

תורה אור השלם

1 ודבאנו אתחבא אל
הארץ אשר נשאתי את
יד לית אתה לאבדתי
ליצחק וליעקב ונתתי אותה
לכם מורשה אני י'
ס' וכו' :
2 דבאנו ותקענו בחר
נחלקין מן לשבטך
פגולת י' מקדש ארץ כנען
דקדק :
3 ותועמדה לפני משה
לפני י' : כלומר כי ה'
הנשיאים וכל העדה פתח
אורח מועד לאמר
בכור כו' :
4 כי ישבו אחיה ונחית
אחד מהם וכן אין לו לא
היה אשת חמה דהשת
לאיש י' יבמה וכו' עליה
ולקחה לו לאשה ויבמה
בכור כו' :
5 ויקרב משה את משה
לפני י' : כלומר כי ה'
6 ויך אשה מבית לוי ויקח
את בת לוי : שבות כו' :

הגהות הב"ח

(א) רש"ם ד"ה אם כן אט
חשובות לפי דמיון
מיינס גירש שבי' : (ב) ר'ה
חלו וכו' ידע להן שנת
(ג) חו' ד"ה חלו וכו' שנת
מבטלת נחלה ולא כן וכו'
דקאמר אפילו היה בת :

מוסף רש"י

חולקין בכור לתלמיד
במקום הרב. תלמיד קטן
חולק כבוד לתלמיד גדול ממנו
ואפי' שרר שם ואין נחלה
לכ' (סוטה ח') חלוקת
בכור חל' ויחא ס' : סרס
המקרא הספסול מלמש
לפניו (סוטה ח') :

שמגלגלים זכות על ידי זכאי והחובה על ידי חייב ואי סלקא דעתך ארץ ישראל מוחזקת מאי קא מסתפקא ליה היא גופה קא מסתפקא ליה דכתיב 'ונתתי אותה לכם מורשה אני ה' ירושה היא לכם מאבותיכם או דלמא שמורשיהן ואינו יורשין ופשוטו ליה תריווהו יורשין והיינו דכתיב 'ותביאמו ותטעמו בהר נחלקיה תביאנו לא נאמר אלא תביאמו מלמד שמתנבאין ואינו יורשין מה מתבאין ותועמדה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל העדה אפשר עמדו לפני משה כו' ולא אמרו להן דבר ועמדו לפני הנשיאים וכל העדה אלא סרס המקרא ודרשוהו דברי רבי יאשיה אבא הגן אמר משה רבי אלעזר בכית המדרש היו יושבין והלכו ועמדו להן לפני כולן במאי קמפלגי מר סבר 'חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב ומר סבר 'אין חולקין והלכתא חולקין והלכתא אין חולקין קשיא הלכתא אהלכתא הלכתא אהלכתא לא קשיא דהא דפליג ליה רביה יקרא הא דלא פליג ליה רביה יקרא תנא בנות צלפחד חכמניות הן דרשניות הן צדקניות

הן חכמניות הן שלפי שעה דברו דא"ר שמואל בר רב יצחק מלמד שהיה משה רבינו יושב ודרש בפרשת יבמין שנאמר 'כי ישבו אחיה יחדו אמרו לו אם כבן אנו חשובין תנה לנו נחלה כבן אם לאו תתיבם אמנו מיד ויקרב משה את משפטן לפני ה' דרשניות הן שהיו אומרות אילו היה [לו] בן לא דברנו והתניא בת אמר ר' ירמיה סמי מבאן בת אביי אמר אפילו היה בת לכן לא דברנו צדקניות הן שלא נישאו אלא להגון להן תני רבי אלעזר בן יעקב אפילו קטנה שבהן לא נישאת פחותה מארבעים שנה איני והא אמר רב חסדא ניסת פחותה מבת עשרים יולדת עד ששים בת עשרים יולדת עד ארבעים בת ארבעים שוב אינה יולדת אלא מתוך שצדקניות הן נעשה להן גם כיוצא דכתיב 'ויולך איש מבית לוי ויקח את בת לוי אפשר

שנאה אלעזר מנין לו ואפשר שאלעזר לא אמר כלום והלכו אחרי כן לפני הנשיאים ואח"כ לפני העדה : א"ר ואלכו לפני הנשיאים וכל העדה אלא סרס אם המקרא כו'. ולא גרסינן ולא אמרו כלום : ודרשו. כלומר דרשוהו כאלו כבוד למפרע ותועמדה לפני משה ומקמי משה עמדו לפני אלעזר ומקמי אלעזר עמדו לפני הנשיאים ומקמי הנשיאים עמדו לפני העדה. והאי דלא כבד ותועמדה לפני העדה ולפני הנשיאים ולפני אלעזר ולפני משה היינו לפי שאנו רוצים להקדים כבודו של אלעזר לרוב אלעזר ראשון ראשון חשוב : כבית המדרש היו יושבין משה ואלעזר ונשיא העדה ועמדו לפני כולן שאלו כולן צידד וחלקו כבוד לתלמידים במקום רבותיהם : אבא חנן סבר חולקין. דכל זה חשיבותו של רב הוא וניחא ליה : רבי יאשיה סבר אין חולקין. הלכך מפרש המקרא : הא דפליג ליה רביה. לתלמיד יקרא ודאי ניחא ליה שיתלקו לו גם אחריים כבוד ומשה רבינו היה פליג יקרא לכל ישראל וכן זה ליה : חכמניות הן. בדרך חכין : שלפי שעה דברו. שכתבנו פתח לדבריהם בלא בעליהם ובעטניה מעליהם לית דין כדמפרש ואזיל : כפרש יבמין. וכן אין לו [דברים ה'] ענין עליו [ויבמהכח] : א"ר כבן אנו (א) לפיכך אמנו מינוס שהיה היבס קם על שם אחיו לנחלה כדדרשין ביבמות דף טז. והבן מונעו מליבס את אמו ומליבס את אביו ומליבס את אביו ויורש את אביו ואף הנתן כן. וסבכד בעלמא הוא : אילו היה לו בן. דכתיב כי אין לו בן [ומגדל מן] וכבר היה ידוע (ב) שהבן יורש את אביו שהיה היו ידועות פרשת נחלות כדאמרן לעיל דלא היה מספקא לכו אלא אי נטולת חלק בכורה אם לאו וממא שהיו ידועות לדרוש דהאי דכתיב [שם] וכן אין לו והעברתם וגו' הא יש לו בן הוא קודם לבת ולא כדאמר רב שפא לאכזי לעיל בפרקין (דף ק). אימא בן ובת לא הא ליכא בן ולא הא ליכא בת : (הגה"ה). ואם לאו שאין הנקבות חשובות ורע תמיכס אמנו לאחד מאחי אביו והוא יירש נחלת אביו וכן היואל ממנו לאמנו יירש אחיו נכסי אביו. ע"כ חוק' : והסניא. אילו הייתה בת לא דברנו. והמקשה עלאנו אינו יודע לפרש : שאפילו סיס כס לכן לא דברנו. שהיו ידועות לדרוש שבת אינה יורשת עם בת הבן כדאמרן לעיל [קטו] : שלא נישאו אלא להגון להן. כדאמרן מלמא וטועה חגלה ומלכה להנשא לכל מי שירצו כדכתיב [ומגדל מן] לעוב בעיניהן וגו' אלא מה אני מקיים למשפחת מטה אביהן תהיינה לגשים עלה טועה שהיאן הכחוש שלא נישאו אלא להגון להן. אלאמא משפחת מטה אביהן הגויין היו ואשכחן שנישאו להם כדכתיב [שם] ותהיינה מלמא וטועה חגלה ומלכה להנשא לכל מי שירצו כדכתיב [ומגדל מן] לעוב בעיניהן וגו' אלא מה אני מקיים למשפחת מטה אביהן תהיינה לגשים עלה טועה שהיאן הכחוש שלא נישאו אלא להגון להן. ואם נתעכבו עד ארבעים שנה לא היה אדם נושא אותן והן נמי לא היה להן להתעכב עד ארבעים שנה מאחר שלא ילדו עוד : ומשני מוחך שדקניות היו. בטווחות נדקניות ששעה להם גם כיוצא ולכן נתעכבו עד ארבעים שנה בשביל להנשא להגון כיוצא אחר ארבעים ומיהו נישואיה אימא לממיר דהיו קודם ארבעים אפשר

